

УДК 343.98

ТАКТИЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Влада ГУСЄВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено визначенню тактично-організаційних завдань та особливостей проведення огляду місця події в кримінальних провадженнях, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу. На підставі аналізу наукової літератури і практики органів досудового слідства розглянуто питання тактики провадження різних видів слідчих оглядів у зазначеній категорії злочинів. У ході дослідження матеріалів кримінальних проваджень визначено конкретні слідчі ситуації й алгоритм дій слідчого. На основі розглянутого матеріалу сформульовано висновки, спрямовані на вдосконалення роботи слідчих підрозділів під час розслідування злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу.

Ключові слова: слідчий огляд, тактичні особливості, кримінальне провадження, посягання на життя працівника правоохоронного органу, алгоритм слідчих дій.

TACTICAL AND ORGANIZATIONAL FEATURES OF VIEWING THE SEAT OF THE EVENT AT THE TIME OF KNOWLEDGE OF THE LEGITIMATE OF THE LEGAL ORGANIZER EMPLOYEE

Vlada HUSIEVA,

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Criminalistics and Forensic Experology
of Kharkiv National University of Internal Affairs

SUMMARY

The article is devoted to the definition of tactical and organizational tasks and features of the review of the place of the event in criminal proceedings related to the encroachment on the life of the law enforcement officer. On the basis of the analysis of scientific literature and practices of the bodies of pre-trial investigation, the questions of tactics of production of various types of investigative reviews in the specified category of crimes were considered. In the course of studying the materials of criminal proceedings, the specific investigation situations and the algorithm of the investigator's actions were determined. Based on the material examined, the conclusions drawn are aimed at improving the work of investigating units in the investigation of criminal proceedings related to the encroachment on the life of the law enforcement officer.

Key words: investigator's review, tactical features, criminal proceedings, encroachment on the life of a law enforcement officer, algorithm of investigative actions.

Постановка проблеми. Уявлення про сутність слідчої дії як основного елемента доказової діяльності органів розслідування й суду в процесуальній науці та криміналістиці змінювалися в міру усвідомленні її ролі в отриманні доказів, від формального визначення слідчої дії як «способу збирання доказів» до змістовних визначень «слідчої дії як способу сприйняття доказової інформації й перетворення її в докази в кримінально-процесуальному сенсі» [2, с. 68].

Вивчені в ході дослідження матеріали кримінальних проваджень, пов'язані з посяганням на життя працівників правоохоронних органів, свідчать, що в 78% випадків на різних етапах розслідування через несвоєчасність, тобто тактично неправильно обраний час або послідовність проведення тих чи інших слідчих дій, у слідчого виникали різного роду труднощі в збиранні доказів.

Викладене підтверджує необхідність розгляду питань, пов'язаних із особливостями тактики окремих слідчих дій під час розслідування посягань на життя працівників правоохоронних органів.

Актуальність теми дослідження. Як свідчать матеріали вивчених кримінальних проваджень, найбільшими особли-

востями в ході розслідування зазначеної категорії злочинів відрізняється тактика проведення різних видів слідчих оглядів. У зв'язку з цим необхідно докладно розглянути особливості проведення слідчого огляду під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу та проблеми, які виникають у ході його здійснення.

Стан дослідження. Криміналістична література містить значну кількість досліджень з проблематики огляду місця події. Зокрема, цими питаннями займалися В.І. Алексейчук, Р.С. Белкін, О.Я. Баєв, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, М.В. Салтєвський, М.О. Селіванов, В.Ю. Шепітько, В.І. Шиканов, С.А. Шейфер та інші. Проте тактичні особливості проведення огляду місця події під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу раніше не розглядалися, а ґрунтовно розробленість загальної тактики огляду місця не враховує специфіки проведення цієї слідчої дії під час розслідування зазначеної категорії кримінальних проваджень.

Мета й завдання статті полягають у визначенні тактично-організаційних завдань та особливостей проведення огляду місця події в кримінальних провадженнях, пов'язаних із

посяганням на життя працівника правоохоронного органу, що дасть змогу позитивно застосовувати їх у слідчій практиці та вплинути на якість та ефективність результатів розслідування зазначеної категорії злочинів.

Виклад основного матеріалу. Діяльність слідчого з розслідування злочинів на всіх його етапах визначається передусім слідчою тактикою.

У науці існують різні поняття слідчої тактики. На думку О.Я. Баєва, під тактикою слідчих дій розуміють систему наукових положень і розроблених на їх основі відповідних засобів (тактичних рекомендацій, тактичних прийомів, тактичних операцій) допустимого й раціонального збирання, використання та дослідження доказової інформації слідчим під час провадження окремих слідчих дій в умовах потенційної або реальної, безпосередньої або опосередкованої протидії з боку осіб, переважно незацікавлених у встановленні істини під час розслідування злочинів [5, с. 4].

У свою чергу, ми погоджуємось із визначенням, сформульованим Р.С. Белкіним, де під тактикою слідчої дії він розумів «систему тактичних прийомів щодо його підготовки, здійснення, фіксації та оцінювання результатів» [12, с. 13].

Свого часу І.М. Лузгін сформулював низку положень, які відіграли важливу роль у становленні сучасних уявлень про слідчі дії як способи формування доказів. Такі судження про те, що самі по собі предмети і явища, в яких відобразилися дії особи й використані нею об'єкти (іншими словами, сліди події), не є ще доказами, тому що їм належить бути пізнаними слідчим у процесі доведення [3, с. 61].

Найважливішою ознакою, що дає змогу відмежувати слідчі дії від інших процесуальних дій, є їх цілі. Загальноприйнятими варто вважати такі цілі, як збирання й перевірка доказів [4, с. 32–33]. Іншою ознакою слідчих дій є їх самостійна й детальна процедура виробництва, передбачена законом [4, с. 33–35], що підтверджена в складанні протоколів слідчих дій (ст. 104 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України) [1].

Зазначені ознаки дають можливість відмежувати слідчі дії від інших процесуальних дій, що мають спільну з ними пошуково-пізнавальну спрямованість (наприклад, від оперативно-розшукових заходів, від вилучення предметів і документів, від призначення експертиз та інших процесуальних способів збирання й перевірки доказів).

Визначаючи своєчасність (черговість) слідчих дій, необхідно мати на увазі, що з тактичних міркувань деякі слідчі дії доцільно чергувати залежно від слідчої ситуації та перспектив розслідування [6, с. 116].

Для досліджуваного виду злочину найбільш характерні такі різновиди слідчого огляду, як огляд місця події й огляд трупа. У вивчених кримінальних провадженнях був хоча б один із указаних видів слідчого огляду. Огляди місць подій і трупів під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу є найпоширенішими слідчими діями.

Р.С. Белкін дав таку характеристику огляду місця події. За його оцінкою, огляд місця події полягає в безпосередньому сприйнятті, спрямованому на встановлення, фіксацію й дослідження його обстановки, слідів злочину та злочинця й інших фактичних даних. За багатьма категоріями справ огляд місця події дає можливість у сукупності з іншими доказами зробити висновок про механізм та інші обставини розслідуваної події [12, с. 52].

Досліджуючи категорію «місце події» в кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з посяганням на життя співробітників правоохоронних органів, потрібно розрізняти два різні його складники – місце події й місце злочину.

Місце події – це приміщення, ділянка місцевості або інше місце, в межах якого виявлені сліди скоєного злочину (труп або частини трупа, захована злочинцем зброя тощо). Сам зло-

чин при цьому міг бути скоєний в іншому місці. Місце злочину – це приміщення, ділянка території або інше місце, де безпосередньо скоєно злочин, хоча сліди цього злочину можуть бути виявлені й в іншому місці або в декількох місцях. Матеріали вивчених кримінальних проваджень свідчать, що в результаті скоєного посягання стосовно працівника правоохоронного органу місце події й місце злочину, як правило, збігаються, лише у 27% випадків вони не збігаються між собою.

Під час розслідування зазначених кримінальних проваджень на практиці виникають певні складнощі, зумовлені встановленням місця злочину, у випадках, коли перевірка інформації про безвісно зниклого працівника завершується виявленням його трупу з ознаками насильницької смерті.

У разі виявлення тіла загиблого поза місцем можливого здійснення злочину слідчому необхідно з'ясувати маршрут руху потерпілого з роботи додому й доручити оперативним співробітникам установити, наприклад, шлях його руху з роботи додому. Також співробітникам оперативних підрозділів необхідно вжити заходів щодо встановлення різних житлових приміщень, що орендуються членами організованих груп, розташованих у безпосередній близькості до маршруту пересування потерпілого, для їх подальшої перевірки на виявлення проживання в них осіб, можливо, причетних до скоєного злочину.

Крім цього, встановлення можливого місця злочину, коли тіло потерпілого виявлено поза місцем учинення злочину, може сприяти проведенню огляду місцевості. У цьому випадку здійснюється «прочісування» місцевості, в ході якого оглядається значна територія. У разі виявлення тіла загиблого працівника правоохоронного органу безпосередньо на місці події проводиться детальний огляд ексцентричним методом (від центру по спіралі до периферії).

У цьому випадку алгоритм дій слідчого виглядає так. Після прибуття на місце події в кримінальних провадженнях зазначеної категорії слідчий повинен з'ясувати, що сталося насправді: було вчинено посягання на життя працівника правоохоронного органу, що здійснював обов'язки з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; було скоєно вбивство за мотивами, що не пов'язані зі здійсненням ним таких обов'язків.

Як показують матеріали вивчених кримінальних проваджень, у більшості слідчих виникають труднощі з розмежуванням зазначених обставин. На те, що злочин скоєно з метою перешкоджання виконанню функцій з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, вказують такі ознаки:

– на місці події є ознаки (сліди) застосування вогнепальної зброї, вибухових пристроїв, вибухових речовин, а також шматки матерії, характерні для форменого одягу працівника правоохоронного органу;

б) конкретна обстановка (вулиця, житловий будинок тощо), де сталося вбивство, дає змогу спостерігати особам з числа перехожих, жителів району скоєний злочин, тобто ці особи можуть бути очевидцями, що зуміли досить докладно розглянути, як відбувається подія (так, 16 липня 2012 року приблизно о 8 годині ранку оперуповноважений «А.», провівши дитину в дитячий садок, прямував на службу. До нього ззду підійшов «В.» і здійснив в упор кілька вистрілів з ПМ. З урахуванням обстановки місця злочину подію могла спостерігати велика кількість очевидців. У подальшому були встановлені очевидці, які при пред'явленні для впізнання по фотографіях впізнали громадянина «В.»);

в) на місці події залишені будь-які предмети, які свідчать про те, що потерпілий перебував у форменому одязі (відірвані погони, гудзики, шеврон, головний убір тощо) (наприклад, 17 січня 2012 року близько 9 години ранку від власниці комерційного намету надійшло повідомлення, що в бічній частині її ларька з тильного боку на землі є плями крові й гу-

дики від форменого одягу. Під час огляду місця події також було виявлено службове посвідчення співробітника патрульної служби. Пізніше в ході оперативно-розшукових заходів у тридцяти метрах від місця злочину в підвалі будинку був виявлений труп співробітника органів внутрішніх справ, автомат з боєприпасами був викрадений);

г) є об'єкти, які можуть указати на особу нападника або особу, яка зазнала нападу, в тому числі такі, які мають здатність зберегти потожирові нашарування, запах, мікрочастинки, слину, кров, інші нашарування, біологічні виділення [8, с. 705];

д) в районі місця події скоєно інший злочин, однак з незрозумілих причин посягання на життя працівника правоохоронного органу не доведено до кінця.

За наявності таких ознак слідчий висуває версію про здійснення посягання на життя працівника правоохоронного органу, який здійснював охорону громадського порядку або забезпечував громадську безпеку, і приступає до перевірки цієї версії, проводячи огляд місця події.

Труп потерпілого буде центральним об'єктом огляду. Огляд трупа складається з двох стадій: загальної та детальної (статичної й динамічної). Проводиться він за загальними правилами криміналістичної тактики з урахуванням таких факторів:

- особливу увагу потрібно приділяти огляду одягу трупа; якщо потерпілий знаходиться у форменому одязі, то в протоколі огляду місця події необхідно вказати відмінні елементи, наявні на форменому одязі: шеврони, погони, що свідчать про належність особи до того чи іншого підрозділу тощо; у разі виявлення службового посвідчення вказується його форма і зміст, ці дані заносяться в протокол огляду місця події; більш детальний огляд посвідчення проводиться за місцем провадження досудового слідства;

- відповідно до ст. 238 КПК України, огляд трупа здійснюється за участю судово-медичного експерта. Така вимога закону справедливо обґрунтовується Н.А. Селівановим, який вважає, що труп є специфічним об'єктом огляду. Застосування знань у галузі медицини в цьому випадку має бути гарантовано й не може залежати від слідчого [9, с. 53–54]. Якщо немає можливості забезпечити присутність судово-медичного експерта в процесі огляду трупа, то допускається присутність лікаря. До протоколу огляду трупа заноситься розташування ран і механізм утворення, різних пошкоджень на тілі. У процесі огляду слідчий повинен використовувати пояснення судово-медичного експерта або лікаря, який бере участь у слідчій дії. Варто враховувати їхні припущення про причини, час настання смерті, характер тілесних ушкоджень і знарядь, що їх спричинили. Ці дані дуже важливі для побудови слідчих версій, але в протокол огляду вони не вносяться. Як зазначає В.Д. Зеленський, у протоколі вказується тільки те, що можна характеризувати виразно [10, с. 29].

Виходячи з тактики виробництва слідчих дій, незважаючи на участь судово-медичного експерта або лікаря в огляді трупа, слідчий не повинен проявляти пасивність, покладаючись на їхні знання, і передоручати їм проведення цієї слідчої дії або її частини.

Безумовно, ми погоджуємося з думкою С.Ф. Скопенко, що слідчий повинен активно й цілеспрямовано проводити слідчі дії, керувати роботою всіх його учасників, вникаючи в усі деталі, в кожному випадку самостійно приймаючи певне та обов'язкове для всіх рішення [11, с. 11].

З матеріалів вивчених кримінальних проваджень убачається, що характерною ознакою того, що злочин скоєно стосовно працівника правоохоронного органу, є те, що на місці події є сліди, які свідчать про застосування потерпілим табельної зброї, а саму зброю викрадено. У цьому випадку об'єктом пошуку є безпосередньо табельна зброя (пістолет марки ПМ, автомат Калашникова тощо), що були в потерпі-

лого, а також стріляні гільзи. Пошук вищевказаних предметів здійснюється за допомогою металолукача, що знаходиться на озброєнні експертних підрозділів, або із залученням кінолога зі службовою собакою.

Доцільно так само оглянути дерева, будови, що стоять поблизу. Відшукання куль, відстріляних з табельної зброї, дасть змогу встановити напрямок стрільби й, отже, можливе місцезнаходження злочинця в момент посягання на життя працівника правоохоронного органу. Так, наведемо приклад, 11 січня 2015 року під час патрулювання околиць міста був обстріляний екіпаж патрульної служби поліції. У ході огляду місця події, виходячи зі свідчень потерпілих, слідів куль на автомобілі, слідчим визначено місце, звідки могли вести прицільну стрільбу. Під час проведених оперативно-розшукових заходів виявлено те місце, звідки велася стрілянина по екіпажу поліції. З місця події вилучено велику кількість стріляних гільз, лежаки, на пластмасовій пляшці з-під води виявлено та вилучено сліди пальців рук, що, можливо, належать злочинцям. Виявлені на місці події пістолет, автомат і гільзи були оглянуті й описані в протоколі слідчої дії.

У разі встановлення свідків (очевидців) узasadаної категорії злочинів виключно важливим є те, щоб під час огляду місця події, а потім і слідчого експерименту слідчий особисто переконався: чи могла конкретна особа бачити або чути злочинну подію, що відбувається, і з певним ступенем упевненості свідчити про її обставини. Більше того, з'ясування слідчим обстановки вчинення посягання та його безпосереднє сприйняття з урахуванням показань свідків (очевидців) злочину може допомогти під час оцінювання істинності показань як підозрюваного, так і потерпілого, тобто дасть змогу критично з урахуванням усіх обставин кримінального провадження оцінити показання зазначених учасників кримінального процесу.

Як раніше зазначалось, у кримінальних провадженнях, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу, місце події й місце злочину збігалися в 73%, що зумовлює особливе значення огляду місця події. При цьому варто розуміти, що керівник огляду зобов'язаний забезпечити безпеку роботи слідчо-оперативної групи, організувати охорону місця події. Значна роль у цьому відводиться підрозділам особливого призначення, патрульної служби, оперативним підрозділам поліції.

Під час огляду місця злочину, де посягання на життя працівника правоохоронного органу скоєно одночасно з організацією засідки або з установленням саморобного вибухового пристрою, необхідно знати, що члени організованої групи використовують тактику подвійного вибуху. Отже, ця слідча дія повинна бути проведена за участю фахівців-вибухотехніків [16, с. 703].

Під час організації огляду місця події, коли стався вибух, потрібно виходити з того, що специфіка виробництва цієї слідчої дії в зазначених умовах виражається в тривалості і трудомісткості процесу огляду, великій кількості виявлених на місці фрагментів, які належать до різних об'єктів, що ускладнює виявлення залишків вибухового пристрою, які залишилися після вибуху. Так само труднощі полягають у значній відстані, на яку під час вибуху розлітаються фрагменти вибухового пристрою.

У разі отримання повідомлення про вчинення посягання на життя працівника правоохоронного органу з використанням саморобного вибухового пристрою слідчий уточнює відомості про подію, масштаби руйнування, наявність жертв і спільно з іншими членами слідчо-оперативної групи виїжджає на місце події. У розпорядженні слідчо-оперативної групи повинні бути відповідні технічні засоби й матеріали, а саме:

- засоби для огорожі території або приміщень, що підлягають огляду;

– освітлювальні засоби під час роботи на місці події у вечірній і нічний час доби;

– інструменти для забору проб і різних зразків, металошукачі, магнітні підйомники [16, с. 703].

В обов'язковому порядку поблизу місця огляду злочину потрібно встановити автомобіль, обладнаний блокуванням радіохвиль для виключення іншого радіокерованого вибуху.

Прибувши на місце події, слідчий як керівник слідчо-оперативної групи за участю фахівця-вибухотехніка здійснює загальний огляд місця події. Залежно від обстановки, це проводиться круговим способом пересування по території (по концентричних колах різного радіусу), або рухом по спіралі (від центру до периферії чи навпаки) зі збільшенням (зменшенням) радіусу руху, або фронтальним способом пересування (за певними напрямками). З урахуванням отриманих попередніх даних слідчий спільно з фахівцем-вибухотехніком, щоб уникнути знищення слідів, мікрооб'єктів, а також з урахуванням радіусу вибуху визначають межі огляду місця події, послідовність та обсяг дій, пов'язаних з виявленням слідів вибуху, визначають маршрути виходу до місця вибуху членів слідчо-оперативної групи й місцезнаходження спецтранспорту [16, с. 703].

Далі слідчий проводить інструктаж членів слідчо-оперативної групи, ставить перед кожним учасником огляду конкретне завдання, вказує, на що звертати увагу: зовнішній вигляд типових фрагментів саморобного вибухового пристрою, правила вилучення й упакування об'єктів, техніку безпеки під час проведення цих робіт. На якість огляду місця події – вибуху, як видно з матеріалів вивчених кримінальних проваджень, значний вплив має дотримання правил огляду.

Так, варто мати на увазі, що, наприклад, у разі підризу транспорту огляд треба починати з навколишньої місцевості, так як необхідність звільнення проїзної частини може призвести до втрати об'єктів, що утворилися в результаті вибуху. На відкритій місцевості краще застосовувати секторний спосіб огляду, а в разі розташування об'єктів на великій відстані – комбінований. Під час огляду з центру вибуху здійснюється виявлення, фіксація та вилучення слідів вибуху й залишків саморобного вибухового пристрою. У центрі вибуху наявна воронка або поглиблення. Їх форму та розміри необхідно чітко зафіксувати для подальшого встановлення потужності вибухового пристрою [16, с. 703].

Під час проведення огляду місця вибуху вагоме значення має правильний відбір зразків, урахуваючи, що найбільшу інформативність у процесі експертних досліджень мають залишки, які стосуються зовнішнього складника вибухового пристрою: джерела струму, уламки від корпусу вибухового пристрою й безпосередньо сам предмет, у який було захоплено цей вибуховий пристрій.

Важливе значення мають пошук і виявлення на місці події всіх складових частин саморобного вибухового пристрою, на яких можуть бути сліди особи, яка виготовила його. Однак у кримінальних провадженнях українською рідко з місця злочину вилучаються сліди взуття, протекторів шин, відбитків слідів рук, недопалків та інших предметів, кинутих злочинцем.

Як свідчить практика розслідування злочинів, пов'язаних з посяганням на життя працівника правоохоронних органів, слідчий повинен урахувати, що в разі посягання як із застосуванням вогнепальної зброї, так і з використанням саморобного вибухового пристрою злочинець повинен, як правило, наблизитися до об'єкта посягання на досить близьку відстань. Отже, поблизу місця події злочинцем повинні бути залишені будь-які сліди.

Висновки. Узагальнюючи зазначене, можемо резюмувати, що своєчасність, оперативність і правильна обрана тактика проведення слідчих дій під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу є основною умовою забезпечення успішного розслідування зазначеного виду злочинів і збирання необхідних доказів.

Отже, вирішення тактично-організаційних завдань і з'ясування особливостей проведення огляду місця події мають позитивно вплинути на якість та ефективність результатів розслідування в зазначеній категорії кримінальних проваджень.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88 (із поточними змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Шейфер С.А. Следственное действие: кто является субъектом его проведения. Теория и практика использования специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений (к 90-летию со дня рождения профессора И.М. Лузгина и к 80-летию со дня рождения профессора Е.И. Зуева): сб. матер. 50-х Криминалистических чтений: в 2 ч. Москва: Академия управления МВД России, 2009. С. 68–74.
3. Лузгин И.М. Методологические проблемы расследования. Москва, 1973. 216 с.
4. Чувилов А.А., Добровольская Т.Н. Особенности преподавания курса уголовного процесса в вузах МВД СССР. Вопросы методики чтения проблемных лекций по Общей части: учебное пособие. Москва: МВШМ МВД СССР, 1985. 91 с.
5. Баев О.Я. Тактика следственных действий: учебное пособие. 2-е изд., доп. и испр. Воронеж: НПО «МОДЭК», 1995. 219 с.
6. Криминалистика: учебник / ред.: А.А. Закатов, Б.П. Смагоринский. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: ГУК МВД России, 2003. 432 с.
7. Коновалова В.О. Следчий огляд. Криміналістика: підручник / за ред. В.Ю. Шепітька. Київ: Вид. дім ІнЮре, 2001. 377 с.
8. Селиванов Н.А. Руководство для следователей / под ред. Н.А. Селиванова и В.А. Снеткова. Москва: ИНФРА – М, 1997. 705 с.
9. Селиванов Н.А. Вещественные доказательства: монография. Москва: Юрид. лит., 1971. 200 с.
10. Зеленский В.Д. Расследование убийств. Краснодар, 1994. 291 с.
11. Практика привлечения специалистов к участию в расследовании преступлений / С.Ф. Скопенко и др. Криминалистика и судебная экспертиза. Киев, 1975. Вып. 11. С. 5–11.
12. Белкин Р.С., Лифшиц Е.М. Тактика следственного осмотра и освидетельствования. Москва, 1997. 176 с.
13. Закатов А.А., Оропай Ю.Н. Использование научно-технических средств и специальных знаний в расследовании. Киев: РИО МВД УССР, 1980. 104 с.
14. Алексейчук В.І. Криміналістичні засоби діагностики особи невідомого злочинця під час огляду місця події. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2013. Вип. 9. С. 132–138.
15. Колмаков В.П. Следственный осмотр. Москва: Юридическая литература, 1969. 196 с.
16. Мозяков В.В. Керівництво для слідчих / під заг. ред. В.В. Мозякова. Москва: Іспит, 2005. 912 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Гусєва Влада Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової експертології Харківського національного університету внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Husieva Vlada Oleksandrivna – Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Criminalistics and Forensic Expertology of Kharkiv National University of Internal Affairs

vaguseva2007@ukr.net